

Henryk Bogacki

"Dienst und Amt : Überlebensfragen der Kirchen", Ferdinand Hahn, Wilfried Joest, Bernhard Kötting, Heribert Muhlen, Regensburg 1973 : [recenzja]

Collectanea Theologica 44/2, 202-203

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rozprawa Gaara jest dziełem imponującym, ale nie stanowi lektury łatwej. Autor zbyt często posługuje się neologizmami polegającymi na swoistym „z Niemczeniu” wyrazów łacińskich (np. *präterskripturale Tradition, konsensuale Verkündigung, kollektiv-konszial, kausalursächliche Wirksamkeit...*). Nierzadko dla zrozumienia autora trzeba sięgać wprost do dzieła Franzelina a odznaczającego się precyzją języka łacińskiego. Mimo tych trudnień rozprawa stanowi cenne dzieło i jest dalszym ogniwem w badaniu etapów rozwoju katolickiej teologii Tradycji.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Ferdinand HAHN — Wilfried JOEST — Bernhard KÖTTING — Heribert MUHLEN, *Dienst und Amt. Überlebensfragen der Kirchen*, Regensburg 1973, Verlag Friedrich Pustet, s. 103.

Niewielki tomik zawiera cztery referaty wygłoszone w Monachium w kwietniu 1972 r. podczas spotkania ewangelicko-katolickiego poświęconego omówieniu zagadnienia urzędów i posług w Kościele. Dramatyczny podtytuł świadczy o znaczeniu przypisywanym przez wydawców temu problemowi.

F. Hahn (ewangelik) stwierdza, że uwarunkowania historyczne najśliszej zaznaczają się w Nowym Testamencie na odcinku organizacji ówczesnych wspólnot. Natomiast trwałe znaczenie dla Kościoła następných pokoleń posiadają zasady, jakimi kierowano się wówczas przy rozwiązywaniu zachodzących przypadków. Niestety w ujęciu autora dominuje szkicowe zobrazowanie historycznych przemian poszczególnych funkcji nad wydobyciem owych trwałych zasad miarodajnych dla ustroju Kościoła wszystkich wieków.

Ze strony katolickiej B. Köttling przedstawia przejście od czasów apostołskich do nowej organizacji Kościoła po zburzeniu Jerozolimy. Opracowanie stanowi zwięzłą syntezę wyników badań tego trudnego problemu, gdzie wiele brakujących ogniw trzeba „uzupełniać” interpretacją zachowanych dokumentów.

W. Joest zajmuje się kwestią urzędu w teologii ewangelickiej. Stwierdza, że obecnie brak w protestantyzmie jednolitej koncepcji urzędu, a na wszystkich odcinkach trwają dyskusje. Autor pragnie odróżnić trwałe punkty, wymagane przez Ewangelię, od zmiennych struktur. Jednakże dochodzi do wniosku, że właściwie nie można mówić o zarezerwowaniu pewnych funkcji związanych z głoszeniem Ewangelii (pojmowanym łącznie z udzielaniem chrztu i sprawowaniem Wieczerzy Pańskiej) wyłącznie dla piastunów posług urzędowych. Kościołem kieruje Chrystus przez słowo Ewangelii za pośrednictwem poszczególnych posług i powszechnego kapłaństwa wiernych i w ten sposób wszyscy uczestniczą w kierowaniu Kościołem. Joest upatruje różnicę jedynie w tym, że urzędowym ministrom powierza się troskę o całą konkretną wspólnotę. Jednakże nawet to rozróżnienie nie jest według niego absolutne, gdyż zwykli wierni również mogą taką troskę wyzywać... Konsekwentnie nie znajduje we współczesnym chrześcijaństwie struktur wywodzących się z ustanowienia Bożego, lecz tylko zmienne historyczne formy organizacyjne. Niezmienną pozostaje właściwie tylko konieczność głoszenia Ewangelii...

H. Mühlen twierdzi, że w Kościele następowała stopniowo swoista mistyczna identyfikacja hierarchów z Bogiem. Oni właśnie uważali siebie za wyłącznych Jego przedstawicieli (katechizm Soboru Trydenckiego: *quod Dei immortalis vim et numen apud nos teneant*). Pod tym względem Sobór Watykański II oznacza przełom, gdyż daje początek odmitologizowaniu władzy kościelnej z zachowaniem jednakże prawdziwie misteryjnego charakteru jej posłannictwa zbawczego. Analogicznie pozycja władcy w Kościołach wywo-

dzących się z Reformacji była w pewnym stopniu odpowiednikiem stanowiska hierarchów w Kościele katolickim (*das „landesherrliche Kirchenregiment“*). Rozważania swoje umieszcza Mühlen na tle własnych poglądów na temat desakralizacji⁵. Twierdzi, że poprzednia ewolucja zrozumienia urzędów kościelnych następowała pod wpływem listów pasterskich, natomiast na przyszłość przewiduje rozwój koncepcji urzędu w duchu wczesnych listów Pawłowych oraz listu do Efezjan. Jednakże autor nie precyzuje form tego rozwoju, ale poprzestaje na ogólnikowym postulacie, że Kościoły muszą znaleźć nowe sposoby głoszenia wszystkim ludziom misterium zbawienia.

Choć właściwe rozwiązanie problemu posług w Kościele wydawcy traktują jako kwestię życia lub śmierci Kościołów, autorzy są bardzo powściągliwi w pozytywnych propozycjach.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

DIONYSIUS von ALEXANDRIEN, *Das erhaltene Werk*, wyd. W. A. Bienert, Stuttgart 1972, Hiersemann, s. 137 (*Bibliothek der griechischen Literatur*, t. II).

Czwarty kierownik szkoły katechetycznej i biskup Aleksandrii Dionizy odegrał wielką rolę w Kościele za czasów cesarza Decjusza i Waleriana. Niestety o jego życiu, działalności pisarskiej i duszpasterskiej posiadamy zaledwie fragmentaryczne wiadomości. Cenną jednak pozycją dla poznania tego biskupa jest drugi tom niedawno rozpoczętej niemieckiej serii przekładów pisarzy wczesnochrześcijańskich *Bibliothek der griechischen Literatur*, prezentujący we wstępie życie i działalność Dionizego, dalej przekład zachowanych fragmentów jego pism, wreszcie komentarz, wykaz źródeł i bibliografii oraz indeksy: biblijny, nazwowy i rzeczowy.

Wstęp zasługuje na uwagę ze względu na odtworzenie z fragmentarycznych wiadomości całokształtu działalności kościelnej biskupa Aleksandrii. Tłumacz W. A. Bienert, omawia we wstępie działalność Dionizego na stanowisku kierownika szkoły aleksandryjskiej, następnie na katedrze biskupiej, dalej stosunek do prześladowania Decjusza, kłopoty ze schizmą nowacjańską, milenarystyczny nastrój egipskiego chrześcijaństwa, wreszcie spór z biskupem Rzymu Dionizym, prześladowanie Waleriana i ostatnie lata biskupa Aleksandrii. Nie pomija wydawca omówienia Dionizego jako pisarza i kościelnego polityka, dalej jego sposobu uprawiania egzegezy biblijnej, jego filozoficznego wykształcenia, wreszcie teologicznego znaczenia.

Sam przekład dotyczy wszystkich fragmentów pism Dionizego, zachowanych nie tylko w języku greckim, lecz także w przekładach syryjskich i ormiańskich. Przekład obejmuje listy do różnych osób, listy na temat chrztu, pokuty wielkanocne, fragmenty rozpraw teologicznych i egzegetycznych.

Jeśli pierwszy tom serii *Bibliothek der griechischen Literatur* publikujący przekład *Wielkiej katechezы Grzegorza z Nyssy* zawierał komentarz w niektórych przypadkach opracowany do rozmiarów małych rozpraw, to w omawianym tomie uwagi ograniczają się do wskazania źródeł, lakonicznych objaśnień realiów, wskazania do bibliografii. Dokładny indeks biblijno-nazwowy i zaledwie 62-hasłowy indeks rzeczowy zamykają cenną pozycję dla poznania Kościoła trzeciego wieku.

Ks. Emil Stanula CSsR, Warszawa

⁵ H. Mühlen, *Entsakralisierung. Ein epochales Schlagwort in seiner Bedeutung für die Zukunft der christlichen Kirchen*, Paderborn 1971. Por. *Collectedanea Theologica* 42(1972) z. 3, 213—214.